

Opis finančných nástrojov a riziká s nimi spojené

Akcia

Akcia je cenný papier, ktorý vyjadruje podiel na základom imaní akciovej spoločnosti. Majiteľ akcie je akcionár a má práva podieľať sa podľa zákona a stanov akciovej spoločnosti na jej riadení, zisku, resp. na likvidačnom zostatku po zániku spoločnosti. Vlastníctvo akcie je teda vyjadrením súhrnu práv a povinností akcionára.

Štandardná (tiež označovaná ako kmeňová) akcia obvykle nemá určenú splatnosť ani žiadny úrokový výnos. Typické náležitosti akcie a dôležité informácie sú:

- obchodné meno a sídlo spoločnosti
- menovitá hodnota akcie
- dátum vydania akcie
- výška základného imania a počet všetkých akcií danej spoločnosti k dátumu vydania akcie
- označenie kódom ISIN (International Securities Identification Number) podľa medzinárodného systému číslovania na identifikáciu cenných papierov
- emisný kurz, t.j. cena, za ktorú bola akcia vydaná
- trhový kurz, t.j. cena za ktorú sa akcia aktuálne obchoduje
- dividenda – podiel zo zisku spoločnosti, ktorý určuje valné zhromaždenie podľa výsledku hospodárenia spoločnosti na rozdelenie medzi akcionárov
- dátum výplaty dividend

Výšku dividend ani vývoj ceny akcie nie je možné vopred určiť. Trhová cena akcie môže rásť alebo klesať. Trhová cena akcie závisí výlučne od ponuky a dopytu na akciovom trhu.

Akcionár nemá právo na vopred garantované výnosy z obchodovania s akciami.

Riziká spojené s obchodovaním s akciami

- Riziko pohybu trhovej ceny akcie (akciové riziko) - s investovaním do akcií je spojené riziko poklesu ceny akcie. Napr. ak akcionár kúpi 1 akciu za cenu 100 EUR, následne jej cena poklesne na 94 EUR, akcionár bude mať stratu 6 EUR
- Riziko nízkych/žiadnych dividend – výplata dividend závisí od rozhodnutia valného zhromaždenia. Obvykle ak spoločnosť zle hospodári, valné zhromaždenie rozhodne o výplate veľmi nízkej alebo žiadnej dividendy. Valné zhromaždenie môže rozhodnúť o nevyplatení dividend aj ak spoločnosť má kladný hospodársky výsledok.
- Riziko likvidity akciového trhu (likviditné riziko) - Ak sa s akciami málo obchoduje, môže sa stať, že pri predaji sa nenájde žiadny záujemca o kúpu akcie za primeranú cenu. Akcia je v takom prípade predaná za nižšiu (menej výhodnú) cenu, alebo nemôže byť predaná vôbec. Záujemca o predaj akcie vtedy utrpí stratu.
- Kreditné riziko emitenta akcií – ak emitent akcií - akciová spoločnosť – skrachuje, investor s veľkou pravdepodobnosťou stratí celú investovanú sumu do akcií.
- Devízové riziko – ak je akcia vydaná v cudzej mene, môže byť s jej nákupom spojené aj riziko negatívneho pohybu devízových kurzov.

Dlhopis

Dlhopis je obchodovateľný cenný papier, ktorý vydáva emitent za účelom požičania si finančných prostriedkov na kapitálovom trhu. Majiteľ dlhopisu má právo požadovať splácanie dlžnej sumy v menovitej hodnote a vyplácanie výnosov k určitému dátumu. Emitent dlhopisu má povinnosť tieto záväzky splniť.

Majiteľ štandardného dlhopisu nemá právo zúčastňovať sa na valnom zhromaždení emitenta a ani inak ovplyvňovať riadenie spoločnosti emitenta. Majiteľ dlhopisu je veriteľom voči emitentovi a emitent je

dlžníkom voči majiteľovi dlhopisu. Po vyplatení všetkých výnosov a menovitej hodnoty dlhopis zaniká. Dlhopis má obvykle vopred určenú splatnosť.

Úrokové výnosy dlhopisov (kupóny) sa zvyčajne vyplácajú v pravidelných intervaloch podľa emisných podmienok.

Existuje viacero druhov dlhopisov (hypotekárne záložne listy, kryté, konvertibilné), ktoré môžu mať rôzne špecifiká a menšie aj väčšie riziká. Tie je možné identifikovať podľa náležitostí a týchto dôležitých vlastností dlhopisu:

- obchodné meno emitenta
- názov dlhopisu a označenie kódom ISIN (International Securities Identification Number) podľa medzinárodného systému číslovania na identifikáciu cenných papierov
- menovitá hodnota dlhopisu
- dátum vydania dlhopisu dátum splatnosti dlhopisu
- spôsob určenia výnosu - kupónu (napr. fixný alebo variabilný) a termíny jeho výplaty
- záväzok emitenta splatiť menovitú hodnotu dlhopisu v určenom termíne
- emisný kurz, t.j. cena, za ktorú bol dlhopis vydaný
- trhový kurz, t.j. cena za ktorú sa dlhopis aktuálne obchoduje

Trhová cena dlhopisu môže rásť alebo klesať, jej vývoj obvykle odvíja od aktuálnej kredibility emitenta a od vývoja úrokových výnosov na finančnom trhu.

Riziká

Obchodovanie s dlhopismi je spojené najmä s rizikom poklesu hodnoty dlhopisu oproti hodnote za ktorú investor dlhopis kúpil, ako aj splnením záväzku emitenta dlhopisu. Hodnota dlhopisu závisí od viacerých faktorov a jednotlivé riziká sú najmä tieto:

- Riziko pohybu trhovej ceny dlhopisu (akciové riziko) - s investovaním do dlhopisov je spojené najmä riziko poklesu ceny dlhopisu. Napr. ak investor kúpi 1 dlhopis za cenu 100 EUR, následne jeho cena poklesne na 94 EUR, investor bude mať stratu 6 EUR
- Úrokové riziko je riziko poklesu hodnoty dlhopisu v dôsledku zmeny úrokových sadzieb. V prípade nárastu úrokových sadzieb pred splatnosťou dlhopisu cena dlhopisu obvykle klesá.
- Riziko likvidity dlhopisového trhu (likviditné riziko) - Ak sa s dlhopismi málo obchoduje, môže sa stať, že pri predaji sa nenájde žiadny záujemca o kúpu dlhopisu za primeranú cenu. Dlhopis je v takom prípade predaný za nižšiu (menej výhodnú) cenu, alebo nemôže byť predaný vôbec. Záujemca o predaj dlhopisu vtedy utrpí stratu.
- Kreditné riziko emitenta dlhopisu – ak emitent dlhopisu skrachuje, resp. dostane sa do finančných problémov, investor obvykle stratí istú časť investovanej sumy alebo celú investovanú sumu.
- Devízové riziko – ak je dlhopis vydaný v cudzej mene, môže byť s jeho nákupom spojené aj riziko negatívneho pohybu devízových kurzov.

Cenný papier vydaný subjektom kolektívneho investovania (podielový list)

Podielový list je cenný papier, ktorý vyjadruje spoluúčasť na majetku podielového fondu. Podielový fond nie je právnickou osobou, ale je spoločný majetok podielnikov, ktorý je spravovaný správcovskou spoločnosťou. Správcovská spoločnosť je regulovaná právnická osoba, ktorá zhromažďuje peňažné prostriedky od investorov – podielnikov, a následne ich spravuje v zmysle zákona. Majiteľ (podielnik) má právo na zodpovedajúci podiel na majetku v podielovom fonde a tiež právo podieľať sa na výnose z tohto majetku.

Podielový fond môžu tvoriť napr. cenné papiere, peňažné prostriedky alebo iné majetkové hodnoty, ktoré sú v spoločnom vlastníctve podielnikov. Štandardný otvorený podielový fond obvykle nemá splatnosť a investori môžu svoje podiely kedykoľvek nakupovať alebo predávať za aktuálnu trhovú cenu. Dôležité informácie o charaktere fondu sú uvedené v predajnom prospekte, ktorý obsahuje najmä:

- základné informácie o podielovom fonde (názov fondu, dátum vzniku, príp. dobu, na ktorú bol vydaný),
- informácie o správcovskej spoločnosti,
- informácie o depozitárovi, ktorý vedie účty podielových fondov a kontroluje operácie fondu,
- spôsob a podmienky vydávania a vyplácania podielových listov,
- pravidlá používania výnosov fondu,
- informácie o odmene správcu a nákladoch spojených s investovaním do fondu,
- investičnú stratégiu fondu,
- pravidlá oceňovania majetku fondu a výpočtu aktuálnej hodnoty

Vývoj ceny podielového fondu nie je možné vopred určiť. Trhová cena fondu môže rásť alebo klesať, a závisí výlučne od trhových cien aktív a finančných nástrojov, s ktorými v rámci fondu obchoduje správcovská spoločnosť.

Riziká spojené s investovaním do podielových listov:

- Riziko pohybu ceny fondu - s investovaním do fondu je spojené riziko poklesu ceny. Napr. ak podielnik kúpi 1 podielový list za cenu 100 EUR, následne jeho cena poklesne na 98 EUR, podielnik bude mať stratu 2 EUR. Okrem toho zaplatí odmenu správcovi fondu.
- Sekundárne riziká trhových cien jednotlivých aktív fondu – v závislosti na type podielového fondu a aktív, do ktorých správca fondu investuje, môžu vznikáť viaceré trhové riziká. Tieto sa však prejavujú v aktuálnej cene fondu a podielnik nie je týmto rizikám priamo vystavený, pretože ich riadi správcovská spoločnosť. Najvýznamnejšie sekundárne riziká podielového fondu môžu byť napr.:
  - Akciové riziko - riziko pohybu trhovej ceny akcií vo fonde
  - Úrokové riziko - riziko poklesu hodnoty dlhopisov vo fonde v dôsledku zmeny úrokových sadzieb
  - Kreditné riziko emitentov - ak emitent aktív fondu skracuje, resp. dostane sa do finančných problémov, fond obvykle stratí istú časť investovanej sumy.
  - Devízové riziko – ak sú niektoré aktíva fondu investované v cudzej mene a nie sú zabezpečené proti pohybu devízových kurzov.
  - Riziko likvidity - ak trh akcií, dlhopisov alebo iných aktív vo fonde nie je likvidný, môže sa stať, že pri predaji nenájde správca žiadneho záujemcu o kúpu týchto aktív za primeranú cenu, a cena fondu tým poklesne

Termínová menová konverzia

Termínovaná menová konverzia je devízový obchod – výmena jednej meny za inú – s dátumom splatnosti v budúcnosti. Takýto obchod sa nazýva aj devízový forward alebo FX forward.

Štandardné náležitosti devízového forwardu sú takéto:

- Predstavuje nákup alebo predaj určitého množstva jednej meny za druhú menu pri dohodnutom kurze
- Dohodnutý kurz vyplýva z aktuálneho trhového devízového kurzu zúčastnených mien a z ich úrokových sadzieb na obdobie devízového forwardu.
- Deň splatnosti je dohodnutý v čase obchodu. Môže to byť buď pevne stanovený dátum, alebo interval dátumov. Dátum splatnosti môže najskôr 3 pracovné dni po dni obchodu, inak sa obchod nepovažuje za termínovanú transakciu
- Devízový forward nemá žiadny úrokový výnos.
- Devízový forward sa obvykle používa na zabezpečenie si budúceho devízového kurzu.

- Pri splatnosti devízového forwardu si zmluvné strany vzájomne uhradia dohodnuté objemy v príslušnej mene.

Riziká

Najväčším rizikom pri devízovom forwarde je riziko pohybu devízového kurzu. Ďalšie riziká sú minoritné.

- Riziko pohybu výmenného kurzu (devízové riziko) - ak dôjde na finančnom trhu k pohybu devízového kurzu počas doby trvania devízového forwardu, môže každá zmluvná strana utpieť nerealizovanú stratu. Táto strata by sa zrealizovala pri prípadnom predčasnom ukončení devízového obchodu. Napr. ak investor kúpi 100 tisíc EUR za USD so splatnosťou o 1 mesiac pri kurze 1,1500, a následne po 1 týždni sa kurz EUR/USD zmení na 1,1300, investor bude mať nerealizovanú stratu $(1,1300 - 1,1500) \times 100\,000 = 2000$ USD. Takto vypočítanú nerealizovanú stratu možno chápať tak, že ak by investor forwardový obchod pred týždňom nezrealizoval, tak by si dnes mohol kúpiť EUR za doláre lacnejšie.
- Úrokové riziko – pohyb úrokových sadzieb jednej alebo druhej meny má tiež vplyv na výsledný forwardový devízový kurz, predstavuje teda riziko, ale keďže vplyv sadzieb na kurz je relatívne nízky, toto riziko možno označiť za zanedbateľné
- Riziko likvidity devízového trhu (likviditné riziko) – ak by jedna zo zmluvných strán v devízovom forwarde chcela svoju devízovú pozíciu uzavrieť, bolo by to možné protiobchodom na devízovom trhu. Ak by v tom čase neboli na trhu žiadne dopyty ani ponuky na obchodovanie, nebolo by možno devízovú pozíciu uzatvoriť. Toto predstavuje riziko likvidity devízového trhu.

Kreditné riziko protistrany a riziko nahradenia transakcie – ak jedna zo zmluvných strán v devízovom forwardovom obchode skrachuje, resp. dostane sa do finančných problémov, druhá protistrana musí nahradiť svoj pôvodný devízový forward transakciou s novou protistranou, avšak za nových trhových podmienok, ktoré môžu byť odlišné od pôvodných.